

## **Vacances d'hivern. Bernard MacLaverty**

A finals d'any vaig assistir a la representació de *Mrs Dalloway* al Teatre Nacional de Catalunya, una dramatització lliure de la novel·la homònima de Virginia Woolf. Aquesta nova versió estava situada en els nostres dies, si bé gran part dels diàlegs es mantenien fidels a l'original. El resultat era confús, ja que els mateixos fets, situats gairebé un segle després, perden el sentit. Per exemple, cap al 1920 era habitual que els homes anglesos viatgessin en vaixell a l'Índia per treballar-hi com a funcionaris colonials, com ho era que des d'allà es comunicessin per carta amb la metròpoli. Avui dia, en canvi, vinculem els viatges a l'Índia al turisme espiritual, mentre que desplaçar-s'hi en vaixell ens sembla tan excèntric com enviar cartes, que és el que succeeix en aquesta obra, on tots els personatges tenen smartphone. En els nostres dies encara resulten més estranyes les preocupacions morals dels personatges de Virginia Woolf, que pels seus contemporanis devien ser molt pertinents. Vaig sortir del teatre pensant que aquella novel·la continuava essent útil per saber com pensaven i com sentien les nostres besàvies, però que en canvi no funcionava quan es trasplantava abruptament als nostres dies.

La dèria per situar en el present les obres del passat no és només un afront per als autors -que no es poden defensar d'aquests encreuaments contra natura-, sinó que ens impedeix entendre amb plenitud el nostre present. També ho impedeix, certament, el tòpic mandrós i ahistòric segons el qual ja està tot escrit. ¿Algú creu de debò que totes les situacions sorgides arran de les transformacions morals, econòmiques, socials, polítiques i tecnològiques de les últimes dècades ja havien estat recollides per Eurípides i Dante? Més aviat al contrari: llegir els autors clàssics ens ajuda a entendre com era aquell món, mentre que llegir els contemporanis ens orienta en el nostre. Certament, alguns conflictes de fons no han canviat gaire, però no n'hi ha prou de modernitzar la roba dels actors perquè les trames es contemporaneïtzin per art de màgia.

En canvi la sensació que he tingut llegint *Vacances d'hivern*, de Bernard MacLaverty (Belfast, 1942), ha estat de plena actualitat. El plantejament de la novel·la era tan impensable fa un segle com habitual avui dia: les vacances d'un matrimoni de pensionistes de classe mitjana, Gerry i Stella. Després d'una relació prolongada, amb el fill al Canadà, aquests dos septagenaris amb una mala salut de ferro passen uns dies a Amsterdam. Nascuts a Irlanda del Nord, ara viuen a Escòcia, ella amb unes conviccions religioses semblants a les de la infantesa (resava el rosari quan anava a ballar) i ell

instal·lat en un escepticisme provocador. Encara hi podríem afegir que ella va ser ferida en un atemptat de l'IRA a Belfast.

Sense feina i amb escasses obligacions familiars, Stella sent que li manca alguna cosa. Que Gerry rondini sense interrupció i que es desentengui de la intenció familiar no ajuda, com tampoc el fet que hagi anat abandonant els seus costums excepte el de beure whisky (“El vi no compta”, addueix ell: “Igual que el gintònic. Són refrescos”). Ras i curt: Stella decideix que el seu matrimoni s’ha acabat. Heus aquí una especificitat dels nostres dies: la dona que, amb el futur garantit per la pensió de jubilació, opta per desfer-se del marit sense que disposi de cap alternativa sentimental, ni sense que s’hagi produït un terrabastall sobtat. Senzillament prefereix deixar de cuidar-se del seu marit i assajar la temptació de la *sorority*. No és pas que Gerry sigui un maltractador, ni tan sols un curt de gambals. Quan han de travessar un carrer s’agafen la mà, i cada dia celebren l’Hora de les Xacres, en què cadascun passa llista als seus dolors recents. Ell sent afecte per ella i posseeix un sentit de l’humor notable, però Stella no en fa prou. No som davant dues caricatures, sinó que resulten humans, comprensibles, retratats amb pietat per un narrador que sembla transcendir el seu gènere (Bernard MacLaverty és autor de *Grace notes*, una novel·la centrada en la depressió postpart d’una dona que no vol renunciar al seu talent per la maternitat). Els fets de *Vacances d’hivern* són versemblants ara, però potser no ho seran d’aquí a uns anys, ja que l’autor plasma una religiositat i una solidesa de l’Estat del benestar que tendeixen a esvanir-se. Tots els elements contribueixen a la trama: el fet que ella no pugui tenir cura del seu net accelera la crisi, igual com el fet que el seu fill visqui lluny de casa facilita el trencament. L’edat avançada, d’altra banda, també presenta límits. Fins i tot l’IRA hi influeix, a la seva manera.

*Vacances d’hivern* transcorre en un Amsterdam nevat, inhòspit també lingüísticament, un terreny neutral on dirimir diferències, però també un lloc on es precipiten els malentesos i on és fàcil transgredir convencions, sovint sense mala intenció. Acompanyem Gerry i Stella a la casa-museu d’Anne Frank i als aparadors del Barri Vermell, i gràcies a l’estil indirecte lliure, salpebrat amb fluxos de consciència breus i pertinents, estem al cas dels seus pensaments i també dels abundants records que convoca el present. És així com rememorem, des dels dos punts de vista, com es van conèixer i com va néixer el seu fill.

No som davant una novel·la d’intriga que ofereix grans sorpreses, sinó d’una història que es desplega davant nostre amb la majestuositat d’una simfonia, i que se

sosté en els diàlegs i les descripcions (en català, també gràcies a la naturalitat d'Anna Llisterra). M'ha recordat més d'una vegada la pel·lícula *Le Week-End* (Roger Michel, 2013), que recrea el cap de setmana a París d'un matrimoni anglès també en situació terminal, només que amb més retrets i molta més mordacitat. També a *Le Week-End* ell és un antic professor, i té lloc una caiguda literal que també és simbòlica, i també impera la noció que, una vegada liquidades les il·lusions inicials, la relació se sosté per la capacitat d'autoconvenciment dels implicats.

Amb els beneficis de la medicina contemporània, tant la llargada dels matrimonis com la qualitat de vida dels qui en formen part han canviat prou per propiciar nous relats. Heus aquí una nova temàtica, que comença molt després d'aquell *happy end* de les novel·les de Jane Austen, quan la boda ja no és un tancament sinó una bomba de rellotgeria. Al capdavant, que una història sigui feliç o trista depèn d'on situem el final. És més: la felicitat del passat pot servir tant per decidir-nos a posar fi al present com per congelar-lo. Avui dia, és possible que Clarissa Dalloway no en tingués prou d'organitzar festes per entretenir el dia a dia. Potser Virginia Woolf hauria pensat alguna solució més contundent que les flors que Mrs Dalloway escampa per la casa.

Com els protagonistes del llibre, també Bernard MacLaverty va néixer a Irlanda del Nord i es va traslladar a Escòcia. Autor de cinc novel·les, dues de les quals s'han dut al cinema (*Cal i Lamb*), ha quedat finalista del premi Booker. *Vacances d'hivern*, el seu únic llibre traduït al català, va ser el Llibre de l'Any per *The Guardian* i *The Sunday Times*, i és, com les obres de Maggie O'Farrell, també traduïdes al català per l'Altra Editorial, una bona mostra de la literatura actual d'Irlanda del Nord..